2015

Aarhat Multidisciplinary International Research Journal (AMIERJ)

ISSN 2278-5655

(Bi-Monthly)

Peer-Reviewed Journal

Impact factor: 0.948

Chief-Editor

Ubale Amol Baban

[Editorial/Head Office: 108, Gokuldham Society, Dr.Ambedkar chowk, Near TV Towar,Badlapur, MSief

Aarhat Multidisciplinary International Education Research Journal (AMIERJ) (Bi-Monthly)
Peer-Reviewed Journal Vol No IV Issues IV
June-July- 2015 ISSN 2278-5655

sàÊmà j à ¥§ý yàÐ§ýâm§ý wàÊyà : kÂà v½àã

Zàà. Îàv|ô âw. qà¼Ê|

»ã. rã.¥Äý. §ývà w Îàà e tÑàâwÀÜàvu,

yàvàqÊ.

ZàÐmàwÂàà :

भारतीय कलेचे स्वत:चे एक विशिष्ट महत्त्व आहे. भारतीय कलेत मानवाचे ज्ञान आणि कला uà j Zà tà½à qÑàuà â tÓm. Ñã §ývà yàâÑ¾u ot w ÀÎàÂà uàÂàã yt÷ ¡àÑ. sàÊmãu §ývm Ê j Âàà¾ t §ý w Zààm§ýà¾ t §ý Úq âÀyÂà um. »à. wàyÀw ÎàÊ½à ¡ªàwàv uà°uà tm sàÊmà j ã §ývà sàÊm wxà j âw j àÊ, ot, mÙwÖààÂà ¡ àâ½à yÐ§ýâm uà j à ¡àÊyà ¡àÑ. ¾uàwÚÂà mnãv và§ýà j ÊàÑ½ààã tàÂà, ÀwmÙw âw j àÊ, qkàâwoã §ýÎàã Ñàmã uà j ã kà½ààw Ñàm. sàÊmãu §ýv j à ¢âmÑày Ñà âyo ià¹ã qàyÂà ¡ à¼ÓÂà umà. tàu§ýàÓ w ªàÄm§ýàÓàm Ñã §ývà âÎàhÊàwÊ qàÑ j vã. sàÊmãu §ývm ¡Âà§ý **जातीचे योगदान वेगवेगळ्या भागात दिसून येते. संस्कृति व कलेचा एक वैशिष्ट्यपूर्ण संबंध आहे.** ¾uàtÁu kãwÂàtÌu, yÐ§ýàÊ, otÀÎàÂà, §ývà, âÎàÕàà, yààÑ¾u, ¡ à j àÊ âw j àÊ ¡àÐnà-âwÎwày uà

ywàjà ytàwÎà Ñàmà. §ývà Ñã yÐ§ýmãjà ZàwàÑ ¡àÑ. §ývà yÐ§ýmãjã sàxà ¡àÑ ¡àâ½à uà §ývwÛýÂàj yÎààö§ýàÂàã sàÊmà°uà ¢âmÑàyàjã Êj Âàà §ývã ¡àÑ.

sàÊmãu §ývm qÊ**परागत जीवनूल्य, मानवी संबंदना, राष्ट्रीय चेतना, सौंदर्य दृष्टीचे प्रांजल रूप** âÀyÂà um sàÊmãu §ývà Ñã yÐ§ýmãjà ym ¡àÑ. sàÊmãu §ývm ¡àqÌuà §ývà§ýàÊàjã §ýÎàvmà, **सौंदर्यदृष्टी, जीवंतता, संघर्ष, धैर्य आणि साहस याचे प्रतिबिंब आहे.**

sàÊmàm ¡yvvuà âwâwo otàZàtà½àj muà otàÂàyàÊ âwâwo §ývà w qÊÐqÊàjàÑã sàÊmãu ytàkàwÊ qáÊ½ààt Iàvvà âÀyÂà umà. ZààjãÂà §ýàÓàqàyÂà âÂàtà½à ½ààvÌuà yÐ§ýâmj kmÂà §ýÊ½uàj §ýàt sàÊmãu §ývÂà §ývv ¡àÑ. yq½à sàÊmsÊ wàÐm§ývà, tâm§ývj §ývà¾t§ý Âàtâà qÑàuvà âtÓmàm. m ¥§ý Zà§ýàÊjà ¡àk°uà ytàkàvà yÀÎà À½uàjj §ýàt §ýÊmàm. âÑÀ, rà÷ **लेण्याप्रमाणेच जैन लेणीही वेगवेगळ्या ठिकाणी आढळून येतात एक वैशिष्ट्य म्हणजे की जिथे बौद्ध** v½à ¡àÑm. âmn kÂà v½àã â§ýwà âÑÀ v½àã ¡à¼ÓÂà umàm ¾uàjà ¥§ýt§ýàwÊãv Zàsàw kà½àwmà. wàÐmÊjÂàm â§ýwà âÎàÌq§ývmÑã yàÈu kà½àwm.

sàÊmàm ZààjãÂà §ýàÓàqàyÂà kÂà otàj ¡ÒÐm¾w ¡àkqum â¹§ýÂà ¡àÑm. kÂà otàm k mãn§ýÊ ÑàwÂà ªàv ¦ýxsÂààn m tÑàwãÊ ¡Îàà 24 mãn§ýÊàÂàã kÂà otàjã m¾w ytàkàm Úkw½uàjà Zàu¾Âà §ývà. uà otàjã m¾w ywyàtàÂuàÂàà ytkv ¡Îààj ¡yÌuàÂà wàÀ§ý ot tàªà q»Âà rà÷ w kÂà otàjà §ýàvh» q¼ ¡àvà. §ýàÊ½à uàtÁu ywyàtàÂu và§ýàÂàà yàtàwÂà imv kàm Ñàm. **जसाजसा राजाश्रय मिळत गेला त्याप्रमाणे जैन धर्माचा प्रसार होत गेला. महाराष्ट्रात**Ñã kÂà ot **बऱ्यापैकी दिसून येतो. महाराष्ट्रातील बऱ्याच सत्तांनी या धर्माला राजाश्रय दिल्याचे पुरावे आहेत. आज**

Aarhat Multidisciplinary International Education Research Journal (AMIERJ) (Bi-Monthly)
Peer-Reviewed Journal Vol No IV Issues IV
June-July- 2015 ISSN 2278-5655

kÂàà jà ¢âmÑày ¡Âà§ý qÊà½à§ýàvãÂà âÎàÌqàõàÊ ¡àqÌuày tàÊ umà. k §ývà¾t§ý âÎàÌqà§ýÂà ªàkÊàm, ÊàkÐnàÂà un ¾uàÂàã §ýv. âmm§ý âwqv ¡àâ½à **कलात्मक ते महाराष्ट्रात जरी नसले तरी नोंद घेण्याइतके** Âà¨§ýLj ¡àÑ. Zàà jãÂà §ýàÓàqàyÂà tÁuuªàãÂà §ýàÓàqum âÎàÌqàm ¾uà jà Zà¾uu umà.

जैन दृष्टीकोन:

Zàà jãÂà sàÊmãu ¢âmÑàyàm kÂà otàvàÑã ¥§ý ÐwmØà ÐnàÂà ¡àÑ. kÂà oâtuà°uà tm âÂàyªà m¾wàj ÖààÂà §ýÛýÂà i½à ÈÑ½àkj ¢âmÑày Zàâ§ýuà kà½àÂà i½à Ñàu. ÖààÂà âtÓâw½à Ñã tàÂàwã kãwÂààmãv ¡àwÎu§ý ràr tàÂàvã kàm. m**थापि ज्ञानाकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन अध्यात्मवादी आहे.** yÈu§ý ÀÎàÂà, yÈu§ý ÖààÂà w yÈu§ý jààÑØu Ñã kÂà otàjã t©u m¾w ¡yÂà ¾uàÂàà Ê¾ÂàØàuã ÈÑ½àmàm. âwÎwj§ý Ñ ¡ÂààÀã w ¡Âàm ¡yÂà Íu0¨mtàØàà°uà §ýàtZàtà½à m qáÊwâmm Ñàm ¡ym. ¡àÈmà Ñà ¡Âà§ým ªà½à ¡yvvà, Îà÷ w jmÂutuã ¡àÑ. mnààq §ýtroÂààtÓ mà yh À:hàm ¡»§ýmà ÈÑ½àÂàj Íu¨mãÂà ¡Âà§ **दा वाद दृष्टीकोनाद्वारे अनंत गण असलेल्या आल्याचे ज्ञान प्राप्त करुन घ्यावे व** yÈu§ý jàÈØuàmãÂàv jàÊâwxu§ý tàªààj §ýà¹§ýàÊq½à qàvÂà §ýÊàw. wmqàvÂà, ¡jàÊqàvÂà uàÂàà kÂà otàm âwÎàx tÑÙw ¡àÑ. ¢âmÑày৻ qàÑ½uàjà kÂààjà âwjàÊ Ñà Íu0¨m¾wwàÀàjà ¡àÑ. ytàkàjà i¹§ý ¡yvÌuà Íu¨mãvà §ýàtàÂàyàÊ tuàÀà q»màm. ¡à¾Êuàvà t¨mmyàºã ¡Âà§ý 0Ðn¾uÂàÊàmÂà Zàwày §ýÊàwà vàªààmà. ³uàwÓã ¾uàjã §ýtroÂà yqmàm mÍÑàj ¾uàvà Îà÷ ÐwÚq ZààÃm Ñàm. ¡à¾Êuà°uà t¨mmyàºã Zàu¾Âà §ýÊ½ààÊà ywyªàqáÊ¾uàªà §ývvà yào ràü kªààqàyÂà ¡âvÃm ÊàÑÂà Zàu¾Âà §ýÊmà. ¾uàtÓ Ñà âwjàÊ Íu0¨m¾wàqÊmàj tuààÃm Ñàmà.

Aarhat Multidisciplinary International Education Research Journal (AMIERJ) (Bi-Monthly)
Peer-Reviewed Journal Vol No IV Issues IV
June-July- 2015 ISSN 2278-5655

kÂàªàn :

kÂà ¢âmÑàyvhÂààm Íuà©uàÂà ZàÖàÂàÃmã, ÐÂààÂàªàªàà w ytwªà Ñ mãÂà ªàn Zàây÷ ¡àÑm. **विमलसुरीने ‘पधचरित्र’ हा ग्रंथ लिहून वाल्मिकी रामायणा**°uà Zàjâvm ¡à©uààu§ýjà ÂàwãÂà ¡Âwuàn **लावण्याचा प्रयत्न केला आहे. ‘हरिवंशपुराण’ ह जैन परंपरेनुसार महाभारताचे केले विवेचन आहे.**

kÂà v½àã :

kÂà otàm ¢mÊ otàZàtà½à mãnÐnàÂà ¡àÑm. ZààjãÂà §ýàÓàqàyÂà âwÑàÊ ¡àâ½à ªàÄýàjã âÂààtmã làvvã ¡à¼ÓÂà um. sàÊmàm wªàwªàÔuà âº§ýà½àã ¡Âà§ý kÂà v½àã qÑàwuày âtÓmàm. kÂà otàm âÀªàrÊ w Îwmàrê uà ÀàÂÑã yZàÀàuàm mãnÐnàÂà ¡àÑm. ¾uàq§ýL qÏ§ýÓÎàã ¡Îàã mãn **आहेत. जी दोघांनाही पूज्य आहेत. महाराष्ट्रात वेरुळ (एलोरा), धाराशिव (करकंडू गुफा)** jã v½àã **अतिशय कलात्मक आहेत. विविष्ट तत्वज्ञानावर** w ¡àjàÊZà½ààvãwÊ ¡àoàÊvÌuà uà otà°uà âÎà§ýw½à§ýLjà ¡ÂàuàuãyÓ÷ tÂààÂà Ðwã§ýàÊ §ýÊãm ¡yÌuàÂà uà otàj sàÊmãu tàkàmãv ¥§ý i¹§ý ÈÑ½àÂà Ðnàà §ýàut ÊààÑv. ¡âÑyà, ¡Âà§ýàmwàÀ, ¡qáÊªàÑàjã ¡àjàÊ-qÊqÊà Ñã kÂà otàjã sàÊmãu yÐ§ýmãvà tÑÙwq½à À½àªààm ¡àÑm. uààÎàwàu oàât§ý, yàtààk§ý w §ývààwxu§ý Õàøààm tÑÙwq½à uàªàÀàÂà âÀvv ¡àÑ.

राष्ट्रकुट राजांनी दिलेल्या आश्रयामुळे याकाळात वास्तुकला, शिप्लकला मूर्तिकला व âjøà§ýv°uà Õàøààm Zàªàmã làvã. wÚÓj §ývày v½à Ñ uà §ýàÓàmãv wàÐm§ývà w âÎàÅv§ýv°uà làvÌuà Zàªàmãj Zàmã§ýj Ñàu. uà ¡yàtàÂu ÎàvÐnàqÂà¾u w âÎàÌqàwÚÂà uà §ýàÓàmãv ytàkàÂà

Aarhat Multidisciplinary International Education Research Journal (AMIERJ) (Bi-Monthly)
Peer-Reviewed Journal Vol No IV Issues IV
June-July- 2015 ISSN 2278-5655

§ývÌuà ¡yàtàÂu Zàªàmã j Öààà Ñàm. âÎàÌq§ývà w âjØà§ývÂàã Zàªàmã jã qÊtà°j ¡wÐnà ªààº vvã Ñàmã.

kÂàotàj t©u vÕu kãwÂà âw§ýàyà§ý» ¡àÑ. kãwÂà âw§ýàyàyàºãj Zàu¾Âà kÂà otàm §ýv **जातात. 'सत्य शिव सुंदर' म्हणजे जे सत्य आहे, कल्याणकारी आहे. सुंदर आहे ती कला ही कलेची** ¡âv§ý»°uà §ýàÓàmãv qáÊsàxà kÂà §ývy rÊàrÊ vàªà q»m.

§ýàÊ½à kÂà otàÎàã yro ¡Îàà âjØà§ývà, tâm§ývà w Ðnàq¾u§ývà uà yw §ývà yàÀuàrÊàrÊj §ýÌuà½à§ýàÊã ¡yÂàÑã y¾uàjÑã ¾uà AÎàÂà i»âwmàm.

सरगुजा राज्यातील लक्ष्मणपुरीपासून मैलावर रामगिरी पहाड आहे. तेथे 'जोगीमारा' गुंफा आहे. uà ªàÄý°uà jà§ý¹wÊ ¡¾um yÀÊ ¡Îàã âjØà §ýàÊvvã ¡àÑm. mã ¥âmÑàây§ý AÏ¹âÂà Zààjãâà ¡yÂà kÂàotàÎàã yrâom ¡àÑm. qÊm yÊÕà½àà¡sàwã ¾uàjã ØÐnmã ÄýàÊj hÊàr làvvã ¡àÑ. myj **पुद्दकोटे राज्यात राजधानीपासून 9 मैलावर एक जैन गुफा मंदिर आहे ते 'सितन्नवासल' नावाने प्रसिद्ध** ¡àÑ. **त्याचे पाकृत रुम 'सिद्धण्णवास' हे आहे. याचा अर्थ सिद्धांचा निवास असा होतो. याच्या** âsmãwÊ qwqÌvw Êà³uà°uà Îàvãjã âjØà ¡àÑm Ñã màâtÓ yÐ§ýàm w yààÑ¾uàj tÑàÂà ÊÕà§ý Zààây÷ §ývà§ýàÊ Êàkà tÑô wtà yÂà (600 m 625) uàÂàã rÂààwvã ¡àÑm. uà âjØààj sàÊmãu âjØà§ývÌuà ¢âmÑàyàm tÑÙwàj Ðnàâà ¡àÑ. uà âjØààjã âwÎàxmà ¡Îàã ¡àÑ §ýL, ¡ªàÀã nà»Üà qÊm ØÐmÊ w hàv ÊxàÂàã ¡¾um yÀÊ ¡à§ýmã ¡Îàà §ývà¾t§ýmÂà §ýà¼Ìuà ¡àÑm §ýL, ¾uà k½à âkwm wà¹màm.

kÂà Ðnàq¾u§ývj ywàm Zààjãâà ¡wÎàx ¡ááÊyà°uà ÀâÕà½à sàªàà§ý»ãv £ÀuâªàÊã w h»âªàÊã qwmàmãv myj kÂààªà»°uà âªàÊÂààÊ qwmàmãv ªàÄýà âtÓmàm. £ÀuâªàÊã w h»âªàÊã°uà

Aarhat Multidisciplinary International Education Research Journal (AMIERJ) (Bi-Monthly)
Peer-Reviewed Journal Vol No IV Issues IV
June-July- 2015 ISSN 2278-5655

ªàÄýà ràrm ât. ÄýªuyÂàà j ¡y ÈÑ½à½à ¡àÑ §ýL, ¾uà j ã âwâ jØàmà w Zàà j ãÂàmà my j ¾uà âº§ýà½àã ¡à¼Ó½ààËuà tmJ j ¡à§ýàÊ w Zà§ýàÊ uàtÓ ¾uà j âwÎàx tÑÙw ¡àÑ. £Àuâªàªàà Êã j ã Ñànãªàªàà Äýà Ñã hàÊwvà°uà âÎàvàvhàtÓ ¡âmZàây÷ làvã आहे. व स्थापनस्थकलेच्या दृष्टीने राणीगुंफा व ªà½àÎàªàÄýà £Ìvhâàãu ¡àÑm. ¾uàtÁu kÂàÐnàq¾u §ývtÁu qàÎwÂàànàjà kãwÂàmÙààm ¡âm§ýàÎàÌuàÂà §ýàÊvvı आहे. कलेचे दृष्टीकोन मथÊjà ¡ànàªàq¹, rà»ÂàÐmq w màÊ½à Ñ £Ìvhâàãu ¡àÑ.

Îàvâ Îà Ìqàjà ¡àÊs rà÷ otJuàÂàã §ývà. ÑãÂàuàÂà §ýàÓàm ¡ààÊs làvv Ñã qÊqÊà tÑàuàÂà qnãuàÂààÑã âmm¨uàj kàtàÂà q¼ jàv ºwvã. kÂà oâtuàÂàã ÑãÂàuàÂà §ýàÓàmj §ýâvªà ÀÎààm £Àuâªàªàà Êã w h»âªàªàà Êã un ªàÄýà hàÀâwvÌuà swÂàÎwÊ°uà wàuÍuvà 6 â§ý.tã. ¡mÊàwÊ uà ây§ýmàq¾nÊà°uà ¹§ý»Üà ¡àÑm uà qàxà½ààjã Ðwàsààw§ý i»½à Îàvâ Îà Ìqàvà ¡Âà§ýv ¡ym mà ¥§ýyi ¡yÌuàÂà ¾uà°uà qà¹àmÂà ªàÄýà hàÀÂà §ýà¼½à yÑk Îà¨u Ñàm. uà v½uà°uà §ýàvh»ààwxuã yoà§o§ýàtÁu tmsÀ ¡yv mÊã kÂà otàjà ytàkàvà âÀvvà mà ¡Âàtàv ºwà ¡àÑ. §ýàÑã v½ààã tàu§ýàvãÂà §ýàÑã Îàªà§ýàvãÂà §ýàÑã ¾uàÂàmÊ°uà §ýàÓàmãv Ñã ¡yàwãm. Ñànã ªàÄýà unÑã kÂà ÎàvªàÑ ¡àÑm mn ¡y½ààËuà v½uàmãv vhàm hàÊwv Êàkàjà £Ìvh ¡à¼Ómà. ¾uàÂà kÂàtm q¾§ýÊÌuàjã ÂààÀ ¡àÑ. hàÊwv Êàkàjà §ýàÓ ¢. y. qw qâÑv Îàm§ý Ñà ¡yàwà mà Êàkà ¾uàj §ýàÑã qwk w §ýàÑã wÎàk kÂàtmàj Ñàm ¡y tàÂàÌuày uà ytÑàmãv yªàÔuàm Zààjãâà ªàÄýà ¢.y. qw qâÑÌuà Îàm§ýàmãv ytkmà umãv.

Aarhat Multidisciplinary International Education Research Journal (AMIERJ) (Bi-Monthly)
Peer-Reviewed Journal Vol No IV Issues IV
June-July- 2015 ISSN 2278-5655

âÅàÏ§ýxÌ :

Zàà j ãÅà sàÊmàm âÅà tà½à làvv kÅà Ðnàq¾u Ñ ÄýQý kÅà otà°uà yÐ§ýâm j j waÑ§ý ÅààÑã mÊ ¾uàrÊàrÊ rà÷ w âÑÀ otàjàÑã qwàÑ âÀyÅà umà. sàÊmàmãv v½uàtÁu rËuàj âº§ýà½àã uà âmÅÑã otàjà âtvàq làvvà âÀyÅà umà. tªà m §ýÅàà¹§ý ¡yà, ¡ào ZàÀÎà ¡yà â§ýwà ¡ààÊyà uà yàÐ§ýâm§ý ¥§ýmà âÀyÅà um ¡ àâ½à Ñã j ¡àqvã yÐ§ýâm ¡àÑ.

uà yÐ§ýâm j kmÅà w yÊÕà½à Ñà½à ¡¾um ¡àwÎu§ý ¡àÑ. uà tà»Åà ytàkàvà uà Zàà j ãÅà §ýàÓàmãv yÐ§ýmã j ÀÎàÅà i»âw½à ªàÊk j ¡àÑ. uà §ývmÅà wswÎààvã kãwÅàà j ã ¡àÓh Ñàm. yÐ§ýmã j ã ¡àÓh Ñàm. ¾uàtÓ Ñà wàÊyà ¡ÍuàÑmq½à â¹§ývà qààÑk.

yÀs:

1) Zàà j ãÅà sàÊmãu §ývà w yÐ§ýâm q. 16

2) sàÊmãu §ývà sâ t§ýà q. 4

3) â§ýÙàà q. 5

4) Zàà j ãÅà §ývàsàÊmã t. óã. tà¼ q. §ý. 37

5) â§ýÙàà q. §ý. 43

6) **प्रतापराव अहिरराव महाराष्ट्रातील देवदेवता पृ. क्र. 5**

7) kãwÊàk kÅà ªàntàvà, kÅà yÐ§ýâm yÊÕà§ý y i, kÅàot

8) Zàà. kã. ¥v. âs», Zàà j ãÅà sàÊm Äý»§ý Zà§ýàÎàÅà §ýàÌÑàqÊ q. 79

9) â§ýÙà q. 293

Aarhat Multidisciplinary International Education Research Journal (AMIERJ) (Bi-Monthly)
Peer-Reviewed Journal Vol No IV Issues IV
June-July- 2015 ISSN 2278-5655

10) £qÊà¨m kÂào t q. 29

11) £qÊà¨m kãwÊàw kÂà ªàn tàvà, kÂà yÐ§ýâm y i

12) Zàà j ãÂà sàÊmãu §ývà q. 30

13) â§ýÙà q. 35

14) ¼wÓã§ýÊ ¥. §ý. ¡. §ýÌqÊ¾Âà Ð¹»ã qÂàà 1964

15) qây rà¤ýÂà ¢â»uÂà ¡ àâ§ý¹¨ j Ê